

ارتقای کیفیت گزارشگری یکپارچه بر اساس شناسایی عوامل مؤثر شرکت‌ها از طریق رویکرد فراترکیب و تحلیل‌های کمی

دکتر حسن ابوالفتحی

گروه حسابداری، واحد بین‌المللی کیش، دانشگاه آزاد اسلامی، جزیره کیش، ایران

دکتر نوروز نوراله زاده

استادیار دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران جنوب، تهران، ایران

دکتر سیده محبوبه جعفری^۱

استادیار دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران جنوب، تهران، ایران

(تاریخ دریافت: ۱۷ خرداد ۱۳۹۹؛ تاریخ پذیرش: ۱۰ آبان ۱۳۹۹)

بحران‌های جهانی در چند سال اخیر سبب گردیده گزارشگری در بخش عمومی امروزه در دیگر جنبه‌های مدیریت عمومی همچون عملکرد، پایداری، گزارشگری محیطی و اجتماعی گسترده شود و گزارشگری یکپارچه به‌عنوان رویکرد غالب مورد توجه قرار گیرد. از این‌رو شناسایی ویژگی‌های شرکتی مؤثر بر کیفیت گزارشگری یکپارچه حائز اهمیت هست. در این پژوهش با استفاده از رویکرد کیفی و کمی به بررسی ویژگی‌های شرکتی مؤثر بر کیفیت گزارشگری یکپارچه پرداخته شده است. در بخش کیفی با استفاده از رویکرد فراترکیب عوامل شناسایی و با استفاده از نظر خبرگان بر اساس پرسشنامه دلفی دومرحله‌ای عوامل مؤثر شناسایی گردیدند. سپس در بخش کمی برای بررسی میزان تأثیرگذاری این شاخص‌ها بر کیفیت گزارشگری یکپارچه، از داده‌های مربوط به شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس و فرا بورس تهران برای دوره زمانی ۷ ساله بین سال‌های ۱۳۹۰ الی ۱۳۹۶ برای ۱۲۰ شرکت استخراج و از الگوی رگرسیونی داده‌های ترکیبی برای آزمون فرضیه‌ها استفاده گردید. نتایج پژوهش حاکی از آن است که شاخص‌های اندازه شرکت و فرصت رشد رابطه مثبت و معناداری بر کیفیت گزارشگری یکپارچه دارد. همچنین نتایج پژوهش نشان از رابطه منفی و معنادار بین مالکیت نهادی و کیفیت گزارشگری یکپارچه دارد؛ و در پایان رابطه معناداری بین کیفیت حاکمیت شرکتی و گزارشگری یکپارچه یافت نگردید.

واژه‌های کلیدی: گزارشگری یکپارچه، ویژگی‌های شرکتی، رویکرد فراترکیب.

^۱ jafari.mahboobeh@gmail.com

مقدمه

تغییرات در تجارت جهانی، شرایطی رقابتی را برای شرکت‌ها ایجاد کرده است. این شرایط به همراه تغییر در قوانین و مقررات در مواجهه با بحران، شرکت‌ها را در چالش بزرگی قرار داده است. در نتیجه برای برطرف کردن این بحران، گزارشگری سنتی با چالشی روبرو است که توان پاسخ گفتن به آن را ندارد. در نتیجه در سال‌های اخیر تحولی در گزارشگری غیرمالی ایجاد شده است که تا حد زیادی در مسیر برطرف کردن نیازهای اطلاعاتی ذینفعان است. گزارشگری یکپارچه در نتیجه همین تحول ایجاد شده است. در واقع گزارشگری در بخش عمومی امروزه به نقطه‌ای رسیده که دیگر محدود به ادای مسئولیت در خصوص گزارش چند رخداد صرفاً مالی در صورت‌های مالی نیست و به دیگر جنبه‌های مدیریت عمومی همچون عملکرد، پایداری، گزارشگری محیطی و اجتماعی گسترده شده است. به همین دلیل مدیران بخش عمومی در جستجوی چارچوب‌ها و مدل‌هایی هستند که آن‌ها را در تصمیم‌گیری در خصوص تخصیص بهینه منابع به گونه‌ای مؤثر یاری رساند و با ایجاد اطمینان در ذینفعان مبنی بر خلق ارزش در کوتاه‌مدت، میان‌مدت و بلندمدت، مسئولیت پاسخگویی را به گونه‌ای مطلوب برآورده سازند [۱۸].

به نظر می‌رسد در سال‌های اخیر شرکت‌ها امکان ارائه اطلاعات غیرمالی بیشتری را به منظور درک بیشتر سهامداران فراهم نموده‌اند؛ اما مشکل روزافزونی که وجود دارد این است که ظاهراً شرکت‌ها اطلاعات مالی و غیرمالی را به روش یکپارچه و منسجمی تهیه نمی‌کنند و این امر موجب گردیده گزارش‌های سالانه بی‌نظم‌تر، پیچیده‌تر و نامربوط‌تر به سهامداران ارائه گردد [۲۳]. به همین منظور برای بهبود گزارش دهی شرکتی و یکپارچه کردن بهتر اطلاعات مالی و غیرمالی، کنسول بین‌المللی گزارش دهی یکپارچه، چارچوبی را ایجاد کرده است که اطلاعاتی که اکنون به صورت جداگانه گزارش می‌شود را در یک مجموعه منسجم، ترکیب و ارتباط بین آن‌ها و چگونگی تأثیر آن‌ها بر توانایی شرکت در ایجاد و نگهداشت ارزش در کوتاه‌مدت، میان‌مدت و بلندمدت را شرح می‌دهد [۸].

گزارشگری یکپارچه تمام اطلاعات مربوط به استراتژی سازمان، ریسک‌ها، فرآیندهای نظارت، تأثیرات اجتماعی و محیطی و نتایج مالی را تلفیق می‌کند و در نهایت منجر به ایجاد یک مجموعه منسجم در عین سادگی و شفافیت می‌گردد [۱۷]. بر اساس این رویکرد، زمانی که گزارشگری یکپارچه با دقت لازم اجرا شده باشد، انتظار بر این است که موجبات تخصیص بهینه سرمایه، پایداری و ثبات اقتصادی فراهم گردد. از آنجایی که گزارشگری یکپارچه رویکردی نوپا در ایران هست و تاکنون الزامی به تهیه گزارش یکپارچه‌ای که تماماً مبتنی بر چارچوب‌های ابلاغی کمیته بین‌المللی گزارشگری یکپارچه به‌عنوان متولی اصلی آن باشد، ایجاد نشده، لذا این شیوه گزارشگری می‌تواند در سطوح شرکت‌ها متفاوت باشد. لذا اینکه چه عواملی می‌توانند بر ابعاد و میزان گزارشگری یکپارچه در شرکت‌ها مؤثر باشند؟ موضوع قابل بررسی خواهد بود.

پژوهشگرانی نظیر ([۱۹]:[۲۸]; [۱۴]) به بررسی تأثیر ویژگی‌های شرکتی بر میزان کیفیت گزارشگری یکپارچه پرداخته‌اند؛ که سهم پژوهش‌های ایران از مطالعه در این حوزه ناچیز و صرفاً به ذکر چارچوب و

مفاهیم نظری آن اکتفا شده است و از طرفی تاکنون عوامل مؤثر بر افشای اطلاعات گزارشگری یکپارچه به شکلی که این پژوهش قصد بررسی آن را دارد، طبقه‌بندی نشده است.

امید است با انجام این پژوهش بتواند اطلاعات سودمندی را در اختیار تدوین‌کنندگان استانداردهای حسابداری، مسئولان سازمان بورس اوراق بهادار تهران و سایر ذینفعان قرار دهد و موجبات رشد و توسعه پژوهش و مبنای نظری در این حوزه را فراهم آورد. ساختار کلی پژوهش بدین صورت می‌باشد که ابتدا نیز سعی شده است که منطبق با توضیحاتی که در قسمت مقدمه پژوهش ارائه شده، یک درک صحیح از گزارشگری یکپارچه و ارتباط آن با ویژگی‌های شرکتی حاصل شود. سپس به گام‌های عملی اجرای این پژوهش و روش جمع‌آوری داده‌ها و روش تجزیه و تحلیل آن‌ها پرداخته شده و در نهایت به تجزیه و تحلیل یافته‌ها، ارائه نتایج و ارائه پیشنهادها کاربردی و پژوهش‌های آتی پرداخته شده است. لازم به ذکر است که درک صحیح نتایج این پژوهش در گروهی درک سیر منطقی مطالب مطروحه دارد.

مبنای نظری و پیشینه پژوهش

حوادث مهمی مانند رسوایی انتشار دیزل‌های فولکس واگن، شکست شرکت‌ها و بانک‌ها، نگرانی‌های مربوط به تغییر اقلیم، باعث گردیده که پژوهشگران توجه بیشتری بر لزوم شفافیت مؤثر اطلاعات در مورد مسائل اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی داشته باشند. اطلاعاتی فراتر از اظهارات مالی رایج که نه تنها اطلاعات اجتماعی، محیطی را شامل می‌شود، بلکه اثرات تخریبی بر ارزش اکولوژی را در برگیرد.

اگرچه در سال‌های اخیر شرکت‌ها با استفاده از رویکردهای مختلف گزارشگری سازمانی، مقادیر گسترده‌ای از افشای مالی و غیرمالی را آغاز کرده‌اند؛ اما این افزایش روزافزون افشای شرکت‌ها به‌ویژه در گزارش‌های پایداری برای مسئولیت‌پذیری سازمانی، ضروری اما ناآگاهانه است ([۲۹]؛ [۱۳]). ویلیامز و آدامز^۱ ([۳۲] در مطالعه خود، نتیجه گرفتند که افشاها متأثر از ملاحظات غیر از شفافیت و پاسخگویی هستند. از جمله این ملاحظات می‌توان به حفظ مشروعیت سازمانی از طریق اقدامات نمادین اشاره نمود. مطالعات دانشگاهی نشان می‌دهند که گزارش‌های سازمانی به‌طور مداوم به‌عنوان ابزار مشروعیت بخشی مورد استفاده قرار می‌گیرند و به‌جای اینکه مکانیسمی برای پاسخگویی باشند، ماهیت تشریفاتی پیدا می‌کنند که ضمن همراهی با تکنیک‌های خاص مدیریت تأثیر عملکرد سازمانی را مطلوب نشان می‌دهد ([۱۲]؛ [۳۲]؛ [۳۳]). گزارشگری یکپارچه به‌طور حتم بسیاری از مشکلات مرتبط با هنجارهای گزارشگری سازمانی رایج را برطرف می‌سازد و به‌عنوان یک گزینه جایگزین پیشنهاد شده است. هدف گزارشگری یکپارچه تشویق شرکت‌ها برای داشتن گزارشی فراتر از گزارشگری مالی و ارائه نمایشی جامع و یکپارچه از عملکرد شرکت در مسائل اقتصادی و پایداری است [۲۶]. اگرچه گزارشگری یکپارچه با ارائه چک لیستی مبتنی بر دستورالعمل‌های گزارشگری یکپارچه منجر به ایجاد یک مجموعه منسجم و مربوط از اطلاعات می‌گردد که به کیفیت اطلاعات و افزایش کارایی بازار سرمایه منجر می‌شود اما باید توجه داشت

^۱ Williams and Adams

که اجرای گزارشگری یکپارچه بر عهده شرکت‌هایی می‌باشد که دارای ویژگی‌های درونی متفاوتی می‌باشند. بدیهی است که شرکت‌ها با توجه به ویژگی‌های درونی و برداشت‌های متفاوتی که از رویکرد گزارشگری یکپارچه دارند بر کیفیت گزارشگری یکپارچه اثرگذارند. این اثرگذاری زمانی شدت بیشتری به خود می‌گیرد که ارائه گزارشگری یکپارچه توسط شرکت‌ها امری اختیاری باشد. از آنجائی که در ایران تهیه گزارش یکپارچه مبتنی بر چارچوب‌های ابلاغی کمیته بین‌المللی گزارشگری یکپارچه الزامی نشده است، لذا این شیوه گزارشگری می‌تواند در سطوح شرکت‌ها متفاوت باشد.

تاکنون پژوهش‌های پراکنده‌ای در خصوص تأثیر ویژگی‌های شرکتی بر کیفیت گزارشگری یکپارچه صورت گرفته است. آکیتونو و همکاران^۱ [۹] بیان می‌کنند که از دیدگاه تئوری نمایندگی، شرکت‌هایی با ویژگی‌های خاص مانند اندازه، ترکیب هیئت‌مدیره به احتمال زیاد مشکل نمایندگی بالاتری دارند و در نتیجه این احتمال وجود دارد که اطلاعات بیشتری را به دلیل مشکل بیشتر عدم تقارن اطلاعاتی افشا کنند. عدم تقارن اطلاعاتی زمانی وجود دارد که مدیران اطلاعاتی در مورد فرصت‌های سرمایه‌گذاری داشته باشند که ارائه‌دهندگان سرمایه از آن بی‌اطلاع باشند. این کمبود اطلاعات کافی به احتمال زیاد مشکل عدم موفقیت بازار یا بازار ناکارا را ایجاد می‌کند. بنابراین فراهم کردن گزارش‌های یکپارچه منجر به کاهش عدم تقارن اطلاعاتی بین مدیران و تأمین‌کنندگان سرمایه می‌شود [۳۱].

همچنین تئوری اقتضایی بیان می‌کند که شرکت‌ها با توجه به شرایطی درونی خود نسبت به رویکرد گزارشگری یکپارچه واکنش نشان می‌دهند. اتلی^۲ [۲۱] اظهار می‌دارد که "یک نظریه اقتضایی باید جنبه‌های خاصی از سیستم حسابداری را که دارای شرایط خاصی می‌باشد را شناسایی و آن را متناسب با شرایط شرکت وفق دهد. گزارش یکپارچه به‌عنوان جزئی از سیستم حسابداری نمونه بارزی از این موارد می‌باشد. با توجه به اینکه چارچوب گزارشگری یکپارچه روش‌های اندازه‌گیری یا موارد افشای شاخص‌های کلیدی عملکرد را مشخص نمی‌کند، مسئولین تهیه و ارائه گزارش‌ها با توجه به شرایط خاص سازمان، باید قضاوت کنند تا مشخص کنند که چه مواردی مهم هستند و چگونه افشای این گزارش‌ها در گزارش‌های یکپارچه آورده شود.

به نظر می‌رسد انجام پژوهشی در ایران برای کشف و شناسایی عوامل داخلی حاکم بر کیفیت گزارشگری یکپارچه با استفاده از نظریه اقتضایی علاوه بر گشایش چشم‌انداز جدید در مورد پژوهش‌های گزارشگری یکپارچه، زمینه لازم برای ارتقای کیفیت گزارشگری یکپارچه را فراهم می‌سازد. اگر پژوهشگران عوامل تأثیرگذار بر کیفیت گزارشگری یکپارچه را بررسی نکنند استنتاج آن‌ها در مورد پیامدهای اجرای گزارشگری یکپارچه در ایران از اعتبار چندانی برخوردار نخواهد بود. بدون شک ارائه اطلاعات مفید و مربوط که استفاده‌کنندگان (درون‌سازمانی و برون‌سازمانی) را در امر تصمیم‌گیری‌های اقتصادی یاری دهد منجر به ارزیابی بهتر عملکرد شرکت در همه جهات (و نه صرفاً مالی) می‌گردد و موجبات تخصیص بهینه منابع را فراهم می‌آورد.

¹ Akitonoo and et al

² Eteli

مروری بر پیشینه پژوهش**پژوهش‌های خارجی**

آیردل^۱ (۲۰۱۹) به بررسی رابطه بین کیفیت گزارشگری یکپارچه و ویژگی‌های شرکتی برای ۱۰۰ مشاهده شرکت - سال در دوره زمانی ۲۰۰۷-۲۰۱۳ در بورس اوراق بهادار ژوهانسبورگ پرداخت. نتایج پژوهش نشان داد که بین کیفیت گزارشگری یکپارچه و طول آن رابطه معناداری وجود دارد. همچنین نتایج پژوهش حاکی از آن است که ویژگی‌های مختلف شرکت‌ها (سودآوری، اندازه هیئت‌مدیره، تنوع جنسیتی و اندازه شرکت) اثرات متفاوتی بر سطح کیفیت گزارشگری یکپارچه دارد. همچنین بین اهرم مالی و کیفیت گزارشگری یکپارچه ارتباط معناداری یافت نگردید [۱۱].

مارون^۲ (۲۰۱۹) در پژوهشی به بررسی نقش حسابرس مستقل بر کیفیت گزارشگری یکپارچه در بین سال‌های ۲۰۱۰-۲۰۱۶ در بورس اوراق بهادار ژوهانسبورگ پرداخت. نتایج پژوهش حاکی از آن است که ارتباط مثبت و معناداری بین تعداد عناصر گزارشگری یکپارچه و خدمات اطمینان بخشی حسابرس مستقل وجود دارد. که این امر به‌ویژه در شرکت‌های بزرگ حسابرسی نیز صادق است [۲۸].

بیتندگ و همکاران^۳ (۲۰۱۷) به بررسی ویژگی‌های شرکتی و گزارشگری یکپارچه در ۱۰۰ شرکت ژوهانسبورگ در بین سال‌های ۲۰۱۳-۲۰۱۵ پرداختند. نتایج پژوهش نشان از آن دارد که نوع صنعت، اندازه شرکت، سودآوری و ترکیب اعضای هیئت‌مدیره بر گزارشگری یکپارچه تأثیرگذار است [۱۴].

منکوچی^۴ (۲۰۱۷) در پژوهشی به بررسی اطلاعات آینده‌نگر در گزارش‌های یکپارچه در ۲۸۲ گزارش ثبت‌شده در وبسایت شورای بین‌المللی گزارشگری یکپارچه پرداخت. نتایج پژوهش حاکی از آن است که شرکت‌ها تمایلی به ارائه گزارش‌های یکپارچه اطلاعاتی آینده‌نگر ندارند. نتایج نشان می‌دهد که سودآوری و اندازه شرکت با سطح خاصی از اطلاعات آینده‌نگر رابطه آماری معناداری دارند. در عوض میزان ارتباط اطلاعات آینده‌نگر و اهرم مالی بسیار ناچیز است [۲۷].

هورگیش^۵ (۲۰۱۶) در پژوهشی به بررسی نقش ویژگی‌های هیئت‌مدیره بر گزارشگری یکپارچه پرداخت. جامعه آماری پژوهش شامل ۸۹ شرکت در بین سال‌های ۲۰۱۲-۲۰۱۵ از بین گزارش‌های ثبت‌شده در وبسایت شورای بین‌المللی گزارشگری یکپارچه بود. نتایج پژوهش حاکی از آن است که تنها اندازه هیئت‌مدیره است که بر شاخص کیفیت گزارشگری یکپارچه رابطه معناداری دارد [۲۵].

¹ Ayerdel

² Maroun

³ Btindag et al

⁴ Mankoochi

⁵ Hourgish

پژوهش‌های داخلی

اکبری و پورزمانی (۱۳۹۹) در پژوهشی به بررسی تاثیر ساختار شرکت ها بر رابطه بین حسابرسی زیست محیطی و کیفیت گزارشگری مالی پرداختند. یافته های پژوهش نشان می دهد که به طور کلی ساختار شرکت ها بر رابطه بین حسابرسی زیست محیطی و کیفیت گزارشگری مالی شرکت ها تاثیر دارد [۲].

کشاوریان و شیخ (۱۳۹۸) در پژوهشی به بررسی پیامدهای ریسک مرتبط به استانداردهای گزارشگری مالی بین المللی در بانک های ایرانی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار پرداختند. یافته های پژوهش نشان دهنده این است که اتخاذ **IFRS** رابطه میان نسبت وام به دارایی با ریسک سیستماتیک و غیر سیستماتیک و سود هر سهم و محافظه کاری و ریسک سیستماتیک رابطه معکوسی را، پس از گذار به **IFRS** نشان می دهند. به علاوه بین تنوع درآمد و معیار ریسک بازار رابطه مثبتی پس اجرای **IFRS** وجود دارد و در آخر **IFRS** تاثیری بر رابطه نقدیندگی و ریسک سیستماتیک و غیر سیستماتیک نگذاشته است [۹].

رضایی و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهشی به بررسی ارتباط ارزش اطلاعات حسابداری در رویکرد گزارشگری یکپارچه پرداختند. نتایج پژوهش نشان داد که بین سود خالص، ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام و سود و زیان جامع به عنوان متغیرهای مستقل پژوهش با ارزش بازار سهام ارتباط خطی معناداری وجود دارد [۵].

ستایش و مهتری (۱۳۹۷) در پژوهشی به بررسی چارچوبی برای کلیات مبانی نظری گزارشگری یکپارچه در ایران پرداختند. نتایج تحلیل عاملی تأییدی و آزمون های آماری نشان داد که هدف اصلی گزارش های یکپارچه ارائه اطلاعات مفید برای تصمیم گیری است. همچنین تحلیلگران مالی و مرجع پذیرش اوراق بهادار در کنار سرمایه گذاران و سهامداران سه گروه مخاطب اصلی را تشکیل می دهند. در ارائه این نوع گزارش باید به محدودیت هایی مانند فزونی منافع بر مخارج، اهمیت، خصوصیات صنعت و موازنه بین ویژگی های کیفی اطلاعات توجه کرد [۶].

فخاری و بابادی (۱۳۹۵) به بررسی گزارشگری یکپارچه به منزله پدیده ای نوظهور در گزارشگری بین المللی پرداخته اند. آن ها ضمن مرور گزارشگری بین المللی یکپارچه، با استفاده از روش توصیفی مطالعه موردی، به بررسی دو شرکت ایرانی از دیدگاه رعایت محتوایی گزارشگری یکپارچه پرداختند. نتایج این بررسی نشان داد که اگرچه این شرکت ها گام های مؤثری را برای انطباق با معیارهای کمیته بین المللی گزارشگری یکپارچه برداشته اند، اما تا رسیدن به انطباق کامل با چارچوب ها و اصول این نوع گزارشگری فاصله دارند [۸].

غلامرضایی و مافی (۱۳۹۴) در پژوهشی به بررسی فرآیند ارزیابی کنترل های داخلی حاکم بر گزارشگری مالی در رویکرد یکپارچه با حسابرسی مالی پرداختند. یافته های حاصل از تحقیق، همخوانی میان فرآیند ارزیابی سیستم کنترل های داخلی در حسابرسی مالی و فرآیند پنج مرحله ای ارزیابی کنترل های داخلی حاکم بر گزارشگری مالی را تأیید می نماید [۷].

روش پژوهش

هدف این پژوهش ارائه مدلی برای بهبود کیفیت گزارشگری یکپارچه از طریق شناسایی عوامل مؤثر شرکت‌ها بر کیفیت گزارشگری یکپارچه می‌باشد. این پژوهش از لحاظ نتیجه، جزء پژوهش‌های توسعه‌ای قلمداد می‌گردد زیرا از طریق شناسایی مؤلفه‌های تأثیرگذار بر کیفیت گزارشگری یکپارچه با اقتباس از پژوهش‌های قبلی به دنبال توسعه‌ی مبانی نظری و تئوریک موضوع پژوهش می‌باشد. و با اتکا به هدف انجام، این پژوهش جزء تحقیقات توصیفی است، چراکه به دنبال تشریح و توصیف مؤلفه‌های شناسایی شده از طریق رگرسیون در جامعه‌ی هدف می‌باشد. بر این مبنا با توجه کیفی و کمی بودن پژوهش باید گفت، رویکرد پژوهش استقرائی و قیاسی می‌باشد. به عبارت دیگر، روش شناسی این پژوهش از نوع ترکیبی (آمیخته) است. در این پژوهش به منظور گردآوری اطلاعات از دو روش کتابخانه‌ای و تحلیل دلفی در بخش کیفی و استخراج داده‌های صورت‌های مالی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار ایران، استفاده می‌گردد. در بخش کیفی پس از مطالعه مبانی نظری و استخراج عوامل مؤثر، مؤلفه‌ها و شاخص‌های هر یک از مؤلفه‌ها از طریق جست‌وجوی سیستماتیک شناسایی و اطلاعات گردآوری و کدگذاری می‌گردند. به دلیل ضعف در پیشینه نظری و تجربی پژوهش به خصوص در ایران در مرحله کیفی از رویکرد فراترکیب استفاده شده که شامل سه هدف اصلی ساخت نظریه، شرح نظریه و توسعه مفهومی خاص است. فراترکیب فرایند جست‌وجو، ارزیابی، ترکیب و تفسیر مطالعات کمی یا کیفی در حوزه خاص است [۳۰].

نخستین گام فراترکیب تنظیم پرسش پژوهش است. پرسشی که در این پژوهش مطرح می‌شود عبارت است از اینکه کدام عوامل و مؤلفه‌های شرکت‌ها بر گزارشگری یکپارچه مؤثرند؟

گام دوم و سوم بررسی نظام‌مند متون و مقالات مرتبط است که پژوهشگر به جست‌وجوی نظام‌مند مقالات منتشرشده در مجلات علمی معتبر داخلی و خارجی و پایگاه‌های علمی باهدف تعیین اسناد معتبر و مرتبط در بازه زمانی مناسب و مشخص می‌پردازد. در این پژوهش به دلیل کمبود دانش تخصصی لازم در زمینه موردبررسی با استفاده از جست‌وجوی سیستماتیک کلید واژگان «گزارشگری یکپارچه» و «ویژگی‌های شرکتی» در پنج پایگاه علمی معتبر (Elsevier, Emerald Insight, Sage, Wiley, Springer) موردبررسی قرار گرفتند که در ابتدا تعداد ۱۸ مقاله یافت شد. در فرایند جست‌وجو با اعمال فیلتر بر مقاله‌های به‌دست‌آمده بر اساس پارامترهای مختلفی چون پژوهش‌های انجام‌شده در ۱۰ سال گذشته (۲۰۰۹ تا ۲۰۱۹) و با توجه به چکیده و محتوای مقاله‌ها و در نظر گرفتن مواردی که از نظر تجربی بررسی و تأییدشده بودند (فرضیه‌های اثبات‌شده) درنهایت به ۶ مقاله رسید که تناسب بیشتری با پرسش و هدف پژوهش داشتند.

گام چهارم و پنجم فراترکیب شامل استخراج اطلاعات مقاله‌ها، تجزیه و تحلیل و ترکیب یافته‌های کیفی است. با مطالعه مقاله‌های علمی و از طریق فرضیه‌های اثبات‌شده در مطالعات پیشین داده‌های خام و کلیدی هر یک از مقاله‌ها یکی پس از دیگری استخراج و مفاهیم اولیه تولید و مفاهیم موردنیاز در خصوص کدگذاری باز استخراج می‌شوند. جدول شماره ۱ نشان‌دهنده‌ی مقاله‌های تأیید شده و نحوه تعیین مؤلفه‌های اصلی پژوهش را شرح می‌دهد.

جدول ۱. تعیین مؤلفه‌های اصلی ویژگی‌های شرکتی تأثیرگذار بر گزارشگری یکپارچه

ویژگی‌های ساختاری	ویژگی‌های حاکمیت شرکتی	ویژگی‌های عملکرد شرکت	ساختار مالکیت	ویژگی‌های حسابرسی کمینه	مؤلفه‌های اصلی پژوهشگران
*	-	*	-	-	منکوچی (۲۰۱۷)
*	*	*	-	-	آیردل (۲۰۱۹)
-	*	-	-	-	مارون (۲۰۱۷)
-	*	-	-	-	هورگیش (۲۰۱۶)
*	*	*	-	-	پیتندگ و همکاران (۲۰۱۷)
*	*	*	*	*	بابادی (۱۳۹۶)

پس از استخراج مؤلفه‌های اصلی از پژوهش‌های تأیید شده، دیدگاه خبرگان در خصوص میزان تأثیر مؤلفه‌های اصلی و شاخص‌های شناسایی شده بر کیفیت گزارشگری یکپارچه با استفاده از روش دلفی نظرسنجی شد و برای این کار از پرسشنامه‌ای با طیف لیکرت ۷ تایی استفاده گردید. پرسشنامه حاوی اطلاعات جمعیت شناختی و ۱۷ پرسش است که هر یک از شاخص‌ها را مورد پرسش قرار می‌دهد. برای تعیین میزان اتفاق نظر میان اعضای پانل، از ضریب هم‌هنگی کندال استفاده شده است. ضریب هم‌هنگی کندال نشان می‌دهد که افرادی که چند مقوله را بر اساس اهمیت آن‌ها مرتب کرده‌اند، اساساً "معیارهای مشابهی را برای قضاوت درباره اهمیت هر یک از مقوله‌ها به کار برده‌اند و از این لحاظ با یکدیگر اتفاق نظر دارند. در این پژوهش در بخش کیفی از نظرات ۲۴ نفر از متخصصان و صاحب‌نظران حوزه‌ی حسابداری و مالی که دارای مقطع دکتری و همچنین سابقه کار در حرفه باشند، استفاده گردید.

جدول ۲. مشخصات خبرگان در پانل دلفی

ردیف	ویژگی‌ها	معیارها	فراوانی	درصد
۱	جنسیت	مرد	۱۶	۶۷
		زن	۸	۳۳
		کمتر از ۵ سال	۵	۲۱
		بین ۵ تا ۱۰ سال	۲	۸
۲	سابقه کار	بین ۱۱ تا ۱۵ سال	۹	۳۸
		بین ۱۶ تا ۲۰ سال	۳	۱۲
		بالاتر از ۲۰ سال	۵	۲۱
۳	شغل	مدیر مالی و ذی حساب	۲	۸

۵۸	۱۴	عضو هیأت علمی		
۸	۲	تحلیل گر بورس		
۸	۲	حسابرس		
۱۷	۴	سایر		
۵	۱	۳۰ سال		
۶۳	۱۵	بین ۳۱ تا ۴۰ سال	سن	۴
۱۶	۴	بین ۴۱ تا ۵۰ سال		
۱۶	۴	بالتر از ۵۰ سال		

همان‌طور که از جدول ۲ مشاهده می‌شود بیش از ۶۷ درصد پانل نخبگان به لحاظ جنسیت مرد و به لحاظ سنوات خدمت ۳۸ درصد دارای سابقه بین ۱۱ تا ۱۵ می‌باشند. و بخش اعظمی از نخبگان را اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها تشکیل می‌دهند. در این پژوهش به منظور تجزیه و تحلیل داده‌های پرسشنامه از نرم‌افزار SPSS 23 و از نرم‌افزار اکسل برای جمع‌آوری داده‌های خام بهره گرفته شده است. در بخش کمی با توجه به اینکه هدف این پژوهش بررسی رابطه بین ویژگی‌های مؤثر شرکتی از دیدگاه خبرگان و کیفیت گزارشگری یکپارچه در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد، لذا با جمع‌آوری اطلاعات گذشته شرکت‌ها با یک طرح پژوهش پس‌رویدادی همراه با تحلیل همبستگی و از لحاظ هدف، کاربردی مواجه خواهیم بود. مدل‌های آماری به کار گرفته شده در این پژوهش، مدل رگرسیونی چند متغیره می‌باشد و همچنین جهت آزمون فرضیه‌ها از داده‌های ترکیبی استفاده گردیده است. در این پژوهش از نرم‌افزار اکسل برای جمع‌آوری و طبقه‌بندی داده‌های خام و از نرم‌افزار ایویوز ۹/۵ برای تجزیه و تحلیل رگرسیون چند متغیره بهره گرفته شده است. برای جمع‌آوری داده‌ها در زمینه چارچوب نظری تحقیق و پیشینه آن از کتاب‌های لاتین و فارسی، پایان‌نامه‌ها، مقالات و پایگاه‌های اطلاعاتی و سایت‌های اینترنتی استفاده شده است. دانش آماری که در تحلیل آماری این تحقیق استفاده می‌شود، شامل آمار توصیفی جهت توصیف و ارائه ویژگی‌های آماری متغیرها و پارامترها و آمار استنباطی شامل تخمین و برآورد ضرایب می‌باشد.

جامعه آماری پژوهش حاضر شامل کلیه شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار و فرا بورس تهران در یک بازه زمانی هفت‌ساله، از سال ۱۳۹۰ الی ۱۳۹۶ می‌باشد. در این پژوهش به منظور استخراج یک پنل متوازن که اطلاعات آن کامل باشد شرکت‌های عضو جامعه آماری که ویژگی‌های زیر را دارا باشند، به‌عنوان جامعه آماری پژوهش انتخاب شده‌اند:

۱. قبل از سال ۱۳۹۰ در بورس پذیرفته شده باشند.
۲. سال مالی آن‌ها منتهی به ۲۹ اسفند باشد و در بازه‌ی زمانی پژوهش تغییر سال مالی نداشته باشند.
۳. حداقل هر سه ماه یک‌بار، سهام آن‌ها در بورس اوراق بهادار مبادله شده باشد.
۴. جزء شرکت‌های سرمایه‌گذاری، بانک‌ها، بیمه، واسطه‌گری مالی و شرکت‌های هلدینگ نباشند.
۵. شرکت‌ها در دوره زمانی پژوهش توقف نماد معاملاتی نداشته باشند یا لغو پذیرش نشده باشند.

جدول ۳. تعیین حجم نمونه

تعداد شرکت	شرح
۷۴۶	تعداد کل شرکت‌هایی که تا پایان سال ۱۳۹۶ عضو بورس و فرابورس شده‌اند
(۱۷۸)	تعداد شرکت‌های لغو پذیرش شده یا فعال نبوده‌اند
(۸۱)	تعداد شرکت‌هایی که بین سال‌های ۱۳۹۰ الی ۱۳۹۶ وارد بورس شده‌اند
(۱۵۲)	شرکت‌های سرمایه‌گذاری، واسطه‌گری مالی و شرکت‌های هلدینگ
(۵۶)	شرکت‌هایی که سال مالی آن‌ها غیر از پایان اسفندماه است
(۴۵)	شرکت‌هایی که سهام آن‌ها بیش از سه ماه معامله نشده است
۲۳۳	حجم جامعه در دسترس

منبع: محاسبات پژوهشگر

با در نظر گرفتن محدودیت‌های بالا، مطابق جدول ۳ تعداد ۲۳۳ شرکت به‌عنوان جامعه در دسترس وجود دارد. به‌منظور تعیین حجم نمونه آماری از نرم‌افزار آماری **NCSS PASS** که قابلیت تعیین حجم نمونه آماری را به‌صورت دقیق و علمی دارد، استفاده گردیده است؛ که نتایج آن در جدول شماره ۴ ارائه گردیده است.

جدول ۴. آنالیز حجم نمونه برای رگرسیون چندگان

توان	تعداد نمونه	متغیر کنترلی	$R^2(C)$	متغیر مستقل آزمون شده	$R^2(T C)$	آلفا	بتا
۰/۹۰۰۹	۹۸	۸	۰/۳۰	۴	۰/۱۰	۰/۰۵	۰/۰۹۹۱

با توجه به نتایج آزمون تعیین حجم نمونه می‌توان بیان نمود با انتخاب ۹۸ شرکت به‌عنوان حجم نمونه آماری در سطح خطای ۰/۰۵ با توان حداقل ۹۰ درصد می‌توان ادعای مطرح‌شده در فرضیه‌های پژوهش را بررسی نمود. در این پژوهش به دلیل امکان ریزش تعدادی از مشاهدات به دلیل پرت بودن، تعداد بیشتری از شرکت‌های تعیین انتخاب گردید. به همین منظور نمونه آماری پژوهش حاضر به ۱۲۰ شرکت افزایش یافت.

یافته‌های آماری پژوهش

روایی و پایایی مرحله اول دلفی

از آنجاکه در پژوهش حاضر، پرسشنامه بهترین ابزار جمع‌آوری اطلاعات و اندازه‌گیری متغیرها می‌باشد. بنابراین سنجش و اندازه‌گیری روایی پرسشنامه نیز از اهمیت خاصی برخوردار است. زیرا روایی پژوهش نیز میزان سازگاری پرسشنامه را با اهداف پژوهش نشان می‌دهد. روش‌های متعددی برای تعیین اعتبار ابزار اندازه‌گیری وجود دارد که در این پژوهش از ضریب نسبی (CVI) و شاخص روایی محتوایی (CVR)

لاوشی^۱ [۲۴] بهره گرفته شده است. جهت ارزیابی روایی محتوایی پرسشنامه از طریق ارسال پرسشنامه برای ۱۵ خیره دانشگاهی از آن‌ها درخواست شد تا بازخورد لازم را در ارتباط با پرسشنامه ارائه دهند. اگرچه روش پیشنهادی لاوشی حداقل تعداد اعضا را ۴ نفر اعلام می‌کند اما تصمیم بر آن شد که تا حد امکان از اعضای بیشتری در این مطالعه استفاده شود. این تصمیم ضمن غلبه بر محدودیت‌های آتی نظیر انصراف افراد در شرکت در مطالعه و عدم برگشت پرسشنامه، باعث افزایش قابلیت اطمینان نتایج می‌شود [۲۴]. در این پرسشنامه از آن‌ها خواسته می‌شود که نظر خود را درباره‌ی هر آیت‌م در مقیاس قضاوتی که تعیین شده است لحاظ نمایند. پاسخ اعضا در سه کد (ضروری، مفید اما غیرضروری و غیرضروری) طبقه‌بندی می‌شوند. آرای اعضای گروه از طریق فرمول زیر کمی سازی می‌شوند:

$$CVR = \frac{n_e - \frac{N}{2}}{\frac{N}{2}}$$

در این رابطه:

n_e تعداد متخصصانی است که به گزینه‌ی «ضروری» پاسخ داده اند

N تعداد کل متخصصان مشارکت‌کننده در این روایی می‌باشد

حداقل CVR با توجه به انتخاب ۱۵ خبره جهت تعیین روایی پرسشنامه برابر ۰/۴۹ می‌باشد. اگر مقدار محاسبه شده از ۰/۴۹ بیشتر باشد اعتبار محتوای آن آیت‌م پذیرفته می‌شود. همچنین ضریب نسبی (CVI) به صورت تجمیع امتیازات موافق (ضروری و مفید اما غیرضروری) برای هر آیت‌م را محاسبه می‌کند. هرچقدر روایی محتوایی بالاتر باشد. مقدار ضریب نسبی به سمت ۱ میل می‌کند. معادله زیر نحوه محاسبه ضریب نسبی را تعیین می‌کند.

$$CVI = \frac{\sum CVR}{\text{Retained Numbers}}$$

$\sum CVR$: مجموع مقادیر محاسبه شده شاخص محتوایی روایی

Retained Numbers : تعداد سوالات باقیمانده

همچنین یکی از موضوعات اصلی در بحث روش پژوهش پایایی ابزار اندازه‌گیری است. پایایی ابزار اندازه‌گیری بدین معنی است که با به کارگیری ابزار اندازه‌گیری در موقعیت‌های یکسان، باید نتایج یکسانی حاصل شود [۲]. در این پژوهش به منظور ارزیابی قابلیت اطمینان پرسشنامه از آزمون آلفای کرونباخ در نرم‌افزار $SPSS$ استفاده گردیده است. در جدول ۵ نتایج بررسی روایی و پایایی پرسشنامه را در دور اول دلفی ارائه شده است.

^۱ lavoshi

جدول ۵. نتایج بررسی روایی و پایایی پرسشنامه دور اول دلفی

محتوای اصلی	شاخص‌ها	روایی و پایایی پرسشنامه		
		CVI	CVR	وضعیت
ویژگی‌های کمیته حسابرسی	۱- اندازه کمیته حسابرسی.	۱	۰/۶۰	پذیرش
	۲- تخصص مالی کمیته حسابرسی	۱	۰/۶۰	پذیرش
	۳- استقلال کمیته حسابرسی	۰/۸۷	۰/۶۰	پذیرش
ساختار مالکیت	۱. مالکیت نهادی	۱	۱	پذیرش
	۲. مالکیت مدیریتی	۰/۹۳	۰/۷۳	پذیرش
	۳. مالکیت دولتی و سیاسی	۰/۸۷	۰/۶۰	پذیرش
عملکرد شرکت	۱. نرخ بازده دارایی‌ها	۰/۹۳	۰/۶۰	پذیرش
	۲. شاخص Q تو بین	۰/۸۷	۰/۶۰	پذیرش
	۳. فرصت رشد	۱	۰/۸۷	پذیرش
	۴. توانایی تولید وجه نقد	۱	۰/۸۷	پذیرش
حاکمیت شرکتی	۱. کیفیت حاکمیت شرکتی	۰/۹۳	۰/۷۳	پذیرش
	۲- اندازه هیئت مدیره	۰/۸۷	۰/۶۰	پذیرش
	۳- تنوع جنسیتی هیئت مدیره	۰/۹۳	۰/۶۰	پذیرش
	۴- کیفیت حسابرسی	۱	۰/۶۰	پذیرش
ویژگی‌های ساختاری	۱. اندازه شرکت	۱	۰/۸۷	پذیرش
	۲. اهرم مالی	۰/۹۳	۰/۶۰	پذیرش
	۳. پیچیدگی شرکت‌ها	۱	۰/۶۰	پذیرش
	درصد پایایی پرسشنامه در کل	۰/۸۰		پذیرش

با توجه به اینکه مقادیر شاخص روایی محتوایی (CVR) همه آیت‌ها بالای ۰/۴۹ می‌باشد و همچنین با توجه به اینکه شاخص ضریب نسبی (CVI) برای همه‌ی معیارها بالاتر از مقدار قابل قبول (۰/۶۹) می‌باشد. بنابراین روایی محتوایی همه‌ی معیارها مورد تایید قرار می‌گیرد. همچنین با توجه به اینکه مقدار ضریب آلفا در کل برابر با ۰/۸۰ است، مشخص می‌شود که این ۱۷ معیار دارای سازگاری درونی خوبی هستند. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که پرسشنامه از پایایی خوبی برخوردار است و می‌تواند در جهت سنجش اهداف پژوهشگر مورد استفاده قرار گیرد. همچنین با توجه به اینکه ضریب آلفا تک تک معیارها بالای ۰/۷۰ درصد می‌باشد بنابراین هیچ یک از معیارها پرسشنامه حذف نشدند. در جدول ۶ خلاصه نتایج حاصل از پرسشنامه دور اول دلفی ارائه شده است.

جدول ۶. خلاصه نتایج پرسشنامه دور اول دلفی

محتوای اصلی	سؤالات	میانگین	انحراف معیار	رتبه میانگین	ترتیب اهمیت	وضعیت
ویژگی‌های کمیته حسابرسی	۱- اندازه کمیته حسابرسی تا چه اندازه می‌تواند بر کیفیت گزارشگری یکپارچه مؤثر باشد.	۳/۷۹	۱/۱۰۳	۸/۵۰	۹	حذف
	۲- تخصص مالی کمیته حسابرسی تا چه اندازه می‌تواند بر کیفیت گزارشگری یکپارچه مؤثر باشد.	۳/۴۶	۱/۱۷۹	۶/۶۷	۱۴	حذف
	۳- استقلال کمیته حسابرسی تا چه اندازه می‌تواند بر کیفیت گزارشگری یکپارچه مؤثر باشد.	۳/۲۹	۱/۰۸۳	۶/۴۶	۱۷	حذف
ساختار مالکیت	۱. مالکیت نهادی تا چه اندازه می‌تواند بر کیفیت گزارشگری یکپارچه مؤثر باشد.	۵/۱۷	۱/۰۰۷	۱/۲۵ ۳	۳	تایید
	۲. مالکیت مدیریتی تا چه اندازه می‌تواند بر کیفیت گزارشگری یکپارچه مؤثر باشد.	۳/۵۸	۱/۳۱۶	۷/۱۳	۱۲	حذف
	۳. مالکیت دولتی و سیاسی تا چه اندازه می‌تواند بر کیفیت گزارشگری یکپارچه مؤثر باشد.	۳/۴۶	۱/۲۵۰	۷/۳۵	۱۵	حذف
محتوای اصلی	سؤالات	میانگین	انحراف معیار	رتبه میانگین	ترتیب اهمیت	وضعیت
عملکرد شرکت	۱. نرخ بازده دارایی‌ها تا چه اندازه می‌تواند بر کیفیت گزارشگری یکپارچه مؤثر باشد.	۳/۳۸	۱/۲۷۹	۶/۹۲	۱۶	حذف
	۲. شاخص Q توبین تا چه اندازه می‌تواند بر کیفیت گزارشگری یکپارچه مؤثر باشد.	۳/۸۸	۱/۲۹۶	۸/۷۳	۵	حذف

تایید	۲	۱/۴۸ ۳	۰/۹۰۰	۵/۱۳	۳. فرصت رشد تا چه اندازه می‌تواند بر کیفیت گزارشگری یکپارچه مؤثر باشد.	حاکمیت شرکتی
حذف	۶	۸/۲۱	۱/۲۶۲	۳/۸۸	۴. توانایی تولید وجه نقد تا چه اندازه می‌تواند بر کیفیت گزارشگری یکپارچه مؤثر باشد.	
تایید	۱	۱/۶۹ ۳	۰/۹۰۸	۵/۲۹	۱. کیفیت حاکمیت شرکتی تا چه اندازه می‌تواند بر کیفیت گزارشگری یکپارچه مؤثر باشد.	
حذف	۱۱	۷/۶۳	۱/۳۳۴	۳/۷۱	۲- اندازه هیئت مدیره تا چه اندازه می‌تواند بر کیفیت گزارشگری یکپارچه مؤثر باشد.	
حذف	۸	۸/۳۱	۱/۲۳۹	۳/۸۳	۳- تنوع جنسیتی هیئت مدیره تا چه اندازه می‌تواند بر کیفیت گزارشگری یکپارچه مؤثر باشد.	
حذف	۱۳	۷/۶۵	۱/۳۸۳	۳/۵۰	۴- کیفیت حسابرسی تا چه اندازه می‌تواند بر کیفیت گزارشگری یکپارچه مؤثر باشد.	
محتوای اصلی	سؤالات	مبانی نظری	مبانی عملی	مطالعات	پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی	
ساختاری و ویژگی‌های	تایید	۱/۷۵ ۲	۱/۰۴۲	۵/۰۴	۱. اندازه شرکت تا چه اندازه می‌تواند بر کیفیت گزارشگری یکپارچه مؤثر باشد.	

حذف	۷	۸/۶۰	۱/۳۷۳	۳/۸۳	۲. اهرم مالی تا چه اندازه می‌تواند بر کیفیت گزارشگری یکپارچه مؤثر باشد.
حذف	۱۰	۷/۶۹	۱/۳۵۱	۳/۷۹	۳. پیچیدگی شرکت‌ها تا چه اندازه می‌تواند بر کیفیت گزارشگری یکپارچه مؤثر باشد.
۰/۳۰				ضریب اتفاق نظر کندال	

همان‌طور که در جدول (۶) مشاهده می‌شود، به‌منظور تایید/حذف شاخص‌های مرتبط با متغیرهای پژوهش از معیار میانگین و رتبه میانگین ضریب کندال استفاده شده است. بر اساس این معیار با توجه به ۷ گزینه‌ای بودن مقیاس لیکرت برای چک لیست پژوهش، شاخص‌هایی که زیر ۵ امتیاز کسب نموده باشند با توجه به میانگین حذف می‌شوند و از ادامه بررسی منع می‌گردد. به‌عبارت‌دیگر، معیار تایید و حذف شاخص‌های متغیرهای پژوهش، معیارهای میانگین می‌باشد. بر اساس تحقیق دیگر و واینچ [۱۵] برای ارزیابی انتقادی معیارهای دلفی معمول است که بر اساس مقیاس لیکرت ۷ گزینه‌ای، میانگین‌های زیر ۵ معیار مناسبی برای حذف شاخص محسوب می‌شوند. بر این اساس از ۱۷ معیار پرسشنامه تعداد ۱۳ معیار حدنصاب لازم را کسب نموده و از دور خارج شدند و تنها ۴ معیار بر اساس میانگین برای انجام پرسش‌نامه دور دوم دلفی پذیرفته شدند. همچنین در جدول شماره ۴ ترتیب اهمیت بر اساس رتبه میانگین آرای نخبگان بر اساس ضریب کندال ارائه شده است. ضریب کندال نشان‌دهنده‌ی اتفاق نظر ضعیف در بین خبرگان در خصوص ترتیب عوامل می‌باشد. اگرچه برای پانل‌های با تعداد بیش از ۱۰ عضو حتی مقادیر بسیار کوچک ضریب کندال نیز معنادار به‌حساب می‌آید [۲۰] اما جهت رسیدن به نقطه‌ی اشباع تئوریک مجدداً از تحلیل دلفی در مرحله دوم استفاده گردید. نتایج دور دوم دلفی در جدول ۷ ارائه گردیده است.

جدول ۷. خلاصه نتایج پرسش‌نامه دور دوم دلفی

محتوای اصلی	سؤالات	۱ ۶/۶۷	۲ ۰/۴۸۲	۳ ۳/۵۶	۴ ۱	۵ تایید
۱. مالکیت نهادی تا چه اندازه می‌تواند بر کیفیت گزارشگری یکپارچه مؤثر باشد.						

تایید	۳	۲/۴۴	۰/۶۹	۵/۹۶	۲. فرصت رشد تا چه اندازه می‌تواند بر کیفیت گزارشگری یکپارچه مؤثر باشد.	عملکرد
تایید	۴	۱/۴۰	۰/۶۴	۵/۳۳	۳. کیفیت حاکمیت شرکتی تا چه اندازه می‌تواند بر کیفیت گزارشگری یکپارچه مؤثر باشد.	کیفیت
تایید	۲	۲/۶۰	۰/۷۲	۶	۴. اندازه شرکت تا چه اندازه می‌تواند بر کیفیت گزارشگری یکپارچه مؤثر باشد.	اندازه
۰/۶۳				ضریب اتفاق نظر کندال		

با توجه به اینکه میانگین معیارهای دور دوم پرسش‌نامه دلفی بیش از ۵ می‌باشد بنابراین هیچ معیاری در این مرحله حذف نگردید. و همچنین با توجه به اینکه ضریب اتفاق کندال برابر ۰/۶۳ می‌باشد بنابراین اتفاق نظر نسبتاً قوی در خصوص ترتیب اهمیت عوامل وجود دارد. همچنین در جدول ۸ روایی و پایایی پرسش‌نامه دور دوم دلفی ارائه گردیده است.

جدول ۸. نتایج بررسی روایی و پایایی پرسشنامه دور دوم دلفی

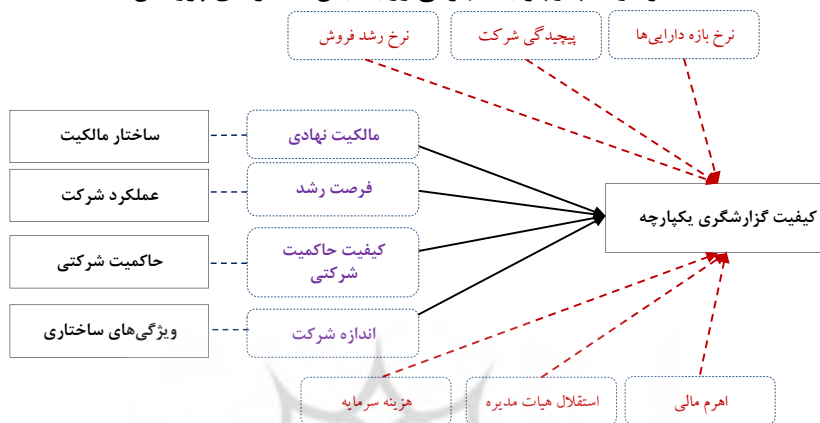
روایی و پایایی پرسشنامه				شاخص‌ها	محتوای اصلی
وضعیت	آلفای کرونباخ	CVI	CVR		
پذیرش	۰/۸۴	۱	۱	مالکیت نهادی	ساختار مالکیت
پذیرش	۰/۷۳	۱	۰/۸۷	فرصت رشد	عملکرد شرکت
پذیرش	۰/۷۱	۱	۰/۸۷	کیفیت حاکمیت شرکتی	حاکمیت شرکتی
پذیرش	۰/۸۳	۱	۱	اندازه شرکت	ویژگی‌های ساختاری
پذیرش	۰/۸۳	درصد پایایی پرسش‌نامه دور دوم دلفی در کل			

با توجه به اینکه مقادیر شاخص روایی محتوایی (CVR) همه آیت‌ها بالای ۰/۴۹ می‌باشد و همچنین با توجه به اینکه شاخص ضریب نسبی (CVI) برای همه‌ی معیارها بالاتر از مقدار قابل قبول (۰/۹۴) می‌باشد. بنابراین روایی محتوایی همه‌ی معیارها مورد تایید قرار می‌گیرد. همچنین با توجه به اینکه مقدار ضریب آلفا در کل برابر با ۰/۸۳ است، مشخص می‌شود که این ۴ معیار دارای سازگاری درونی خوبی هستند. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که پرسشنامه از پایایی خوبی برخوردار است و می‌تواند در جهت سنجش اهداف پژوهشگر مورد استفاده قرار گیرد. با توجه ضریب اتفاق نظر نسبتاً قوی و همچنین روند افزایشی نسبتاً ناچیز روایی و پایایی در پرسش‌نامه مرحله دوم دلفی، تصمیم به توقف دوره‌های دلفی گردید.

پس از اینکه متغیرها در تحلیل کیفی مشخص شدند، در قالب مدل‌های کمی ارتباط بین آن‌ها مورد بررسی قرار می‌گیرد. براین مبنا چارچوب زیر درک بهتری را نسبت به آزمون فرضیه‌های پژوهش ارائه می‌کند:

نمودار ۱. چارچوب مفهومی روابط بین متغیرهای پژوهش

یافته‌های بخش کمی

پس از مطالعه مقالات و شناسایی عوامل مؤثر شرکتی بر گزارشگری یکپارچه بر اساس نظر خبرگان در روش دلفی فرضیه‌های پژوهش به صورت زیر مطرح و در بخش کمی مورد ارزیابی قرار می‌گیرند:

فرضیه اول: مالکیت نهادی ارتباط معناداری با گزارشگری یکپارچه دارد.

فرضیه دوم: فرصت رشد ارتباط معناداری با گزارشگری یکپارچه دارد.

فرضیه سوم: کیفیت حاکمیت شرکتی ارتباط معناداری با گزارشگری یکپارچه دارد.

فرضیه چهارم: اندازه شرکت ارتباط معناداری با گزارشگری یکپارچه دارد.

با توجه به فرضیه اول الی چهارم پژوهش از مدل رگرسیونی زیر بهره گرفته شده است:

$$IRSCORE_{it} = \beta_0 + \beta_1 INST_{it} + \beta_2 GROWTH.OPP_{it} + \beta_3 QG_{it} + \beta_4 SIZE_{it} + \beta_5 ROA_{it} + \beta_6 SIZE_{it} + \beta_7 LVG_{it} + \beta_8 SALESGRWTH_{it} + \beta_9 COMPLEX_{it} + \beta_{10} OUTDIR_{it} + \beta_{11} COE_{it} + \beta_{12} DumIND_{it} + \beta_{13} DumYRS_{it} + \epsilon_{it}$$

متغیر وابسته:

$IRSCORE$ = شاخص امتیاز گزارش دهی یکپارچه، ترکیبی از اطلاعاتی است که شرکت‌ها در گزارش‌ها یکپارچه‌شان فراهم می‌کنند. مطابق با چارچوب گزارش دهی یکپارچه به واسطه کنسول گزارش دهی یکپارچه بین‌المللی، ۸ عنصر محتوای اصلی گزارش دهی یکپارچه را تشکیل می‌دهند که این ۸ عنصر عبارت‌اند از: ۱- بررسی کلی واحد سازمانی و محیط خارجی ۲- استراتژی‌ها و نحوه تخصیص منابع

۳- الگوی کسب‌وکار ۴- حاکمیت ۵- فرصت‌ها و ریسک‌های سازمان ۶- عملکرد سازمان ۷- چشم‌انداز آینده ۸- آماده‌سازی و ارائه.

در هر عنصر محتوای اصلی، ۵ پرسش را برای سنجش جامع بودن و کیفیت افشاسازی گزارشگری یکپارچه بر مبنای اصول تعبیه‌شده در کنسول بین‌المللی گزارشگری یکپارچه طرح‌ریزی شده است. پاسخ به هر پرسش را با یک مقیاس صفر تا پنج ارزیابی می‌شود که در آن صفر نشان‌دهنده عدم تطابق با اصول گزارشگری یکپارچه و امتیاز ۵ نشان‌دهنده تبعیت قوی از اصول گزارشگری یکپارچه است. در نتیجه، امتیاز حداقل هر عنصر اصلی محتوا صفر و امتیاز حداکثر برای هر جزء اصلی محتوا ۲۵ است. در نتیجه، امتیاز نهایی کیفیت گزارشگری یکپارچه بین ۰ تا ۲۰۰ امتیاز است؛ و در نهایت به منظور کوچک و همگن کردن داده‌ها، امتیاز به دست آمده برای هر شرکت در هر سال تقسیم بر حداکثر امتیاز ۲۰۰ می‌گردد. و نسبتی از معیار صفر تا یک به دست می‌آید هر چه امتیاز به دست آمده به یک نزدیک‌تر باشد نشان از کیفیت بالای گزارشگری یکپارچه دارد.

متغیر مستقل :

SIZE: نسبت فروش به کل دارایی‌ها.

INST: نسبت سهام عادی در اختیار سرمایه‌گذاران نهادی شرکت **i** در سال **t**.

GROWTH.OPP: نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری.

Quality Governance (QG): از لگاریتم حاصل جمع شاخص حاکمیت شرکتی برای هر شرکت به دست می‌آید. شاخص کیفیت حاکمیت شرکتی چک لیست تعدیل داده‌شده منطبق با شرایط بورس ایران بر اساس پژوهش دی تولدو و بوکاتو [۱۶] متشکل از ۲۲ مؤلفه در حوزه‌های (دسترسی و محتوای اطلاعات و کنترل، شفافیت) انتخاب گردیده و به هر یک از مؤلفه‌ها امتیاز ۰ یا ۱ تعلق می‌گیرد و از جمع زدن هر یک از این شاخص‌ها کیفیت حاکمیت شرکتی تعیین می‌گردد. هر چه این شاخص امتیاز بیشتری داشته باشد شرکت از کیفیت حاکمیت بالاتری برخوردار است و بالعکس.

متغیرهای کنترلی:

COMPLEX: نسبت موجودی کالا به کل دارایی‌ها

SALESG: نرخ رشد فروش سال جاری نسبت به سال قبل

LEV: از نسبت کل بدهی به کل دارایی محاسبه می‌شود

OUTDIR: نسبت مدیران خارجی به کل اعضای هیئت‌مدیره

ROA: نرخ بازده دارایی‌ها برابر سود خالص به کل دارایی‌ها

COEQ: نحوه محاسبه هزینه حقوق صاحبان سهام از طریق مدل رشد گوردون :

در این مدل با فرض اینکه **k** معرف هزینه سرمایه سهام عادی (نرخ بازده مورد انتظار سهامداران عادی) باشد، می‌توان **k** را از رابطه زیر به دست آورد:

$$\text{Cost of equity} = \frac{D_1}{P_0} + g$$

رابطه (۲)

در مدل فوق :

D1 : سود نقدی پرداخت شده در پایان سال اول ،**P0** : قیمت هر سهم در ابتدای سال**g** : نرخ رشد سود تقسیمی که از رابطه زیر به دست می آید.

$$g = \left[\frac{EPS_t}{EPS_0} \right]^{\left(\frac{1}{t} \right)} - 1$$

رابطه (۳)

آمار توصیفی

شاخص‌های توصیف داده‌ها به سه گروه شاخص‌های مرکزی (مانند میانگین و میانه)، شاخص‌های پراکندگی (مانند انحراف معیار)، شاخص‌های شکل توزیع (مانند شاخص‌های چولگی و کشیدگی) تقسیم می‌شوند. جدول (۹) آمار توصیفی مربوط به متغیرهای مدل آزمون فرضیه‌های پژوهش را برای ۱۲۰ شرکت عضو نمونه، طی ۷ سال، نشان می‌دهد. نزدیک بودن میانگین و میانه‌ی متغیرها نشان از نرمال بودن داده‌ها دارد. انحراف معیار میزان پراکندگی داده‌ها را نمایان می‌سازد. با توجه به وجود ضریب چولگی مثبت، داده‌ها دارای چولگی راست هستند و این چولگی به راست به دلیل بزرگ بودن میانگین نسبت به میانه است و چولگی‌های منفی نشان‌دهنده چولگی داده‌ها به چپ می‌باشد.

جدول ۹. آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیرهای پژوهش	نماد	میانگین	کمترین مقدار	بیشترین مقدار	انحراف معیار	ضریب چولگی	ضریب کشیدگی
گزارشگری یکپارچه	<i>IRSCORE</i>	۰/۷۰	۰/۳۱	۰/۹۳	۰/۱۶	-۰/۴۶	۲/۳۳
مالکیت نهادی	<i>INST</i>	۰/۵۰	۰/۱۰	۰/۹۵	۰/۲۴	-۰/۶۲۷	۲/۸۰۳
استقلال هیئت مدیره	<i>OUTDIR</i>	۰/۷۰	۰/۶۰	۰/۸۶	۰/۰۹۹	-۰/۰۱۶	۱/۰۱۹
متغیرهای پژوهش	نماد	میانگین	کمترین مقدار	بیشترین مقدار	انحراف معیار	ضریب چولگی	ضریب کشیدگی
نرخ بازده دارایی‌ها	<i>ROA</i>	۰/۱۴	-۰/۰۵	۰/۴۱	۰/۱۰	۰/۴۰	۲/۵۵

۲/۶۲	۰/۲۴	۰/۲۳	۰/۷۵	-۰/۲۸	۰/۱۸	SALESG	نرخ رشد فروش
۳/۱۳۲	۰/۷۹۷	۰/۳۴	۱/۹۸۵	۰/۲۸۸	۰/۱۸۵	SIZE	اندازه شرکت
۲/۵۶۲	-۰/۳۳۷	۰/۱۴	۰/۹۱	۰/۲۶	۰/۶۰	LEV	اهرم مالی
۳/۲۸	۰/۷۸	۰/۱۳۶	۰/۷۳	۰	۰/۲۵	COMPLEX	پیچیدگی شرکت
۳/۴۶۳	۰/۹۴۴	۱/۱۳۷	۶/۱۸۰	۰/۶۰	۲/۲۷۳	GROWTH.OPP	فرصت رشد
۲/۶۳۳	-۰/۵۳۱	۰/۰۷۸	۲/۷۷۲	۲/۴۸۴	۲/۶۶۸	QG	کیفیت حاکمیت شرکتی
۲/۲۰۲	۰/۱۶۴	۰/۱۵۷	۰/۵۸	-۰/۰۶	۰/۲۴	COEQ	هزینه حقوق صاحبان سهام

منبع : یافته‌های پژوهشگر

نتایج آزمون فرضیه‌ها

نتایج آزمون فروض رگرسیون

صحیح بودن نتایج حاصل از تخمین مدل رگرسیون تا حد بسیار زیادی به مقادیر خطا و ویژگی‌های آن بستگی دارد. در صورتی می‌توان به نتایج رگرسیون اتکا کرد که ویژگی‌های اولیه مدل رعایت شده باشند. برای بررسی همسان بودن واریانس خطاهای مدل از آزمون بروش پاکان گادفری استفاده شده است [۲]. یکی دیگر از فرض‌های اساسی در تخمین مدل رگرسیون، عدم خودهمبستگی بین جملات خطا یا همبستگی سریالی می‌باشد. از روش‌های مرسوم برای بررسی وجود یا عدم وجود خودهمبستگی بین مقادیر خطا در وقفه اول آزمون دوربین واتسون و در وقفه دوم آزمون بروش گادفری می‌باشد که خودهمبستگی را در مراتب مختلف ارزیابی می‌کند. همچنین یکی دیگر از فرضیات که در زمان استفاده از حداقل مربعات معمولی در نظر گرفته می‌شود، این است که متغیرهای توضیحی به هم وابسته نباشند. زمانی که بین متغیرهای توضیحی رابطه‌ای وجود نداشته باشد، گفته می‌شود آن‌ها نسبت به هم متعامد هستند. یکی از جامع‌ترین روش‌ها برای بررسی هم خطی متغیرهای توضیحی در مدل، عامل تورم واریانس می‌باشد. اگر ضرایب مدل برآورد شده کمتر از عدد ۱۰ باشد، مشکل هم خطی وجود نخواهد داشت [۱]. برای بررسی آزمون نرمال بودن مقادیر خطا از آزمون جارجیو برا استفاده گردید؛ و در نهایت برای بررسی

خطی بودن مدل از آزمون رست رمزی بهره گرفته شده است. نتایج آزمون مفروضات کلاسیک در جدول (۱۰) به شرح زیر ارائه شده است.

جدول ۱۰. نتایج آزمون مفروضات کلاسیک

فرضیه	آزمون ناهمسانی واریانس		خودهمبستگی مرتبه دوم		آزمون تصریح مدل	
	آماره	معناداری	آماره	معناداری	آماره	معناداری
اول تا چهارم	۱/۷۸۶	۰/۰۱۰۶	۱۲/۴۳۶	۰/۰۰۰۰	۰/۷۶۷	۰/۴۴۳

منبع: یافته‌های پژوهشگر

در مدل فرضیه‌های اول تا چهارم پژوهش با توجه به مقدار آماره و سطح معناداری آزمون تصریح مدل (بیش از ۰/۰۵) بنابراین فرض صفرمانی بر خطای تصریح مدل رد می‌گردد؛ و خطی بودن مدل تایید می‌گردد. همچنین نتایج مفروضات کلاسیک حاکی از آن است که مشکل ناهمسانی واریانس و خودهمبستگی خطای مدل وجود دارد. که به منظور رفع مشکل ایجاد شده از روش رگرسیون حداقل مربعات تعمیم یافته بهره گرفته شده است.

نتایج فرضیه‌های پژوهش

قبل از برآورد مدل ابتدا باید نسبت به درون‌زایی متغیرهای پژوهش اطمینان حاصل کرد و در صورت وجود مشکل درون‌زایی نسبت به رفع آن اقدام کرد. بدین منظور قبل از برآورد مدل در هر فرضیه ابتدا درون‌زایی متغیرهای مستقل پژوهش از طریق آزمون دوربین وو و هاسمن سنجیده می‌شود. نتایج این آزمون در خصوص مدل فرضیه‌های پژوهش در جدول شماره (۱۱) آورده شده است.

جدول ۱۱. نتایج آزمون درون‌زایی وو و هاسمن در فرضیه اول

فرضیه	مقدار	سطح اهمیت	نتیجه
مدل فرضیه‌های پژوهش	۸/۸۵۹	۰/۱۱۴۸	ندارد

منبع: یافته‌های پژوهشگر

نتایج آزمون در هر دو فرضیه نشان از آن دارد با توجه به آنکه سطح اهمیت در مدل بالاتر از ۵ درصد می‌باشد، بنابراین مشکل درون‌زایی متغیرها در مدل وجود ندارد و استفاده از روش رگرسیون معمولی منجر به ایجاد تورش درون‌زایی نمی‌گردد. نتایج آزمون فرضیه‌های پژوهش در جدول (۱۲) ارائه شده است. در این فرضیه برای برآورد پارامترهای مدل با توجه به وجود ناهمسانی واریانس و خودهمبستگی خطای مدل از رگرسیون حداقل مربعات تعمیم یافته بهره گرفته شده است.

جدول ۱۲. نتایج آزمون فرضیه پژوهش

$IRSCORE_{it} = \beta_0 + \beta_1 INST_{it} + \beta_2 GROWTH.OPP_{it} + \beta_3 QG_{it} + \beta_4 SIZE_{it} + \beta_5 ROA_{it} + \beta_7 LVG_{it} + \beta_8 SALESGRWTH_{it} + \beta_9 COMPLEX_{it} + \beta_{10} OUTDIR_{it} + \beta_{11} COEQ_{it} + \beta_{12} DumIND_{it} + \beta_{13} DumYRS_{it} + \varepsilon_{it}$					
متغیر پژوهش	ضریب متغیر	خطای انحراف استاندارد	آماره تی استیودنت	سطح معنی داری	عامل تورم واریانس
عرض از مبدأ	۰/۹۱	۰/۱۵۳۳	۵/۹۳۸	۰/۰۰۰۰	
درصد مالکیت نهادی (INST)	-۰/۰۵۴	۰/۰۲۰۴	-۲/۶۶۸	۰/۰۰۸۲	۱/۲۰۶
اندازه شرکت (FIRM SIZE)	۰/۰۵۱۷	۰/۰۱۴۵	۳/۵۶۸	۰/۰۰۰۴	۱/۴۷۴
فرصت رشد (GROWTH.OPP)	۰/۰۱۴۵	۰/۰۰۰۴	۳/۶۲۲	۰/۰۰۰۴	۱/۴۵۹
کیفیت حاکمیت شرکتی (QG)	۰/۰۴۶۹	۰/۰۵۷۵	۰/۸۱۶	۰/۴۱۵۳	۱/۳۲۶
استقلال هیئت مدیره (OUTDIR)	-۰/۲۰۲	۰/۰۴۰۲	-۵/۰۰۵	۰/۰۰۰۰	۱/۳۱۰
هزینه حقوق صاحبان سهام (COEQ)	-۰/۴۰۷	۰/۰۶۰۱	-۶/۷۸۰	۰/۰۰۰۰	۱/۲۶۲
اهرم مالی (LVG)	-۰/۱۶۱	۰/۰۳۶۲	-۴/۴۶۲	۰/۰۰۰۰	۱/۳۴۳
نرخ بازده دارایی‌ها (ROA)	-۰/۲۰۷	۰/۰۴۶۸	-۴/۴۱۴	۰/۰۰۰۰	۱/۵۷۴
نرخ رشد فروش (SALES) (GROWTH)	-۰/۰۴۲	۰/۰۱۸۸	-۲/۲۴۷	۰/۰۲۵۶	۱/۴۳۲
پیچیدگی شرک (COMPLEX)	-۰/۱۰۹	۰/۰۲۸۹	-۳/۷۹۹	۰/۰۰۰۲	۱/۲۵۳
اثرات صنعت و دوره زمانی			کنترل شد		
ضریب تعیین	۰/۷۳	آماره F	۲۱/۰۰۵	۰/۰۰۰۰	
ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۶۹	آماره دوربین واتسون		۱/۶۳۱	

منبع : یافته‌های پژوهشگر

برای بررسی معناداری کل مدل از آماره F استفاده گردید. با توجه به احتمال آماره F محاسبه شده در جدول ۱۰ (۰/۰۰۰۰) مشخص می‌گردد که مدل معنادار بوده و حداقل یکی از ضرایب مدل رگرسیونی مخالف صفر است. مقدار دوربین واتسون برآورد شده برابر با $۱/۶۳۱$ است و از آنجائی که مقدار محاسبه شده در محدوده بین $۱/۵$ تا $۲/۵$ قرار دارد بنابراین این مقدار بیانگر این موضوع است که بین باقیمانده‌ها خودهمبستگی نوع اول وجود ندارد. با توجه به اینکه سطح معناداری متغیرهای مستقل اندازه شرکت ($FIRM SIZE$)، درصد مالکیت نهادی ($INST$) و فرصت رشد ($GROWTH.OPP$) کمتر از ۵ درصد می‌باشد، بنابراین نتایج مدل نشان‌دهنده آن است که در سطح اطمینان ۹۵ درصد، متغیرهای مستقل ویژگی‌های شرکتی اندازه شرکت، درصد مالکیت نهادی و فرصت رشد رابطه معناداری بر کیفیت گزارشگری یکپارچه دارد. که این نتیجه، فرض وجود رابطه معنادار در فرضیه‌های اول، دوم و چهارم پژوهش را تأیید می‌کند. اما با توجه به اینکه سطح معناداری متغیر مستقل کیفیت حاکمیت شرکتی بیش از ۵ درصد می‌باشد بنابراین فرضیه سوم پژوهش مبنی بر وجود رابطه معنادار بین کیفیت حاکمیت شرکتی و کیفیت گزارشگری یکپارچه رد می‌گردد. ضریب متغیر درصد مالکیت نهادی برابر با (۰/۰۵۴-) که نشان از وجود رابطه معکوس با متغیر وابسته پژوهش دارد. یعنی با افزایش مالکیت نهادی کیفیت گزارشگری یکپارچه شرکت‌ها کاهش می‌یابد. اما با توجه به اینکه ضرایب متغیرهای مستقل اندازه شرکت و فرصت رشد (۰/۰۵۱۷ و ۰/۰۱۴۵) می‌توان بیان نمود که رابطه مثبت و معناداری بین متغیرهای اندازه شرکت و فرصت رشد با متغیر وابسته پژوهش یعنی کیفیت گزارشگری یکپارچه وجود دارد. مقدار ضریب تعیین تعدیل شده در نتایج برآورد شده مدل رگرسیونی این فرضیه برابر با ۶۹ درصد می‌باشد که این مقدار بیانگر این است که حدود ۶۹ درصد رفتار متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل و کنترلی توضیح داده می‌شود. با توجه به این که مقادیر هیچ کدام از متغیرهای توضیحی پژوهش بیش از ۱۰ نیست می‌توان بیان کرد که بین متغیرهای توضیحی پژوهش همبستگی خطی شدیدی وجود ندارد. این موضوع نشان‌دهنده آن است که متغیرهای مستقل اثر نامطلوبی بر برآوردگرهای روش حداقل مربعات ندارد.

بحث و نتیجه‌گیری

افزایش پیچیدگی بازارهای مالی و متعاقب آن تقاضای گسترده برای اطلاعات توسط ذینفعان و سهامداران، برخی محدودیت‌های صورت‌های مالی که به شیوه سنتی تهیه می‌شده را بیشتر نمایان ساخته است. در پاسخ به این نیازها کمیته بین‌المللی گزارشگری یکپارچه چارچوب جدیدی تحت عنوان "گزارشگری یکپارچه" را ایجاد کرده و سعی می‌کند تا در جهت پاسخگویی به نیازهای ذینفعان حرکت کند. از آنجاکه تاکنون الزامی به تهیه گزارش یکپارچه‌ای که تماماً مبتنی بر چارچوب‌های ابلاغی کمیته بین‌المللی گزارشگری یکپارچه به‌عنوان متولی اصلی آن باشد، ایجاد نشده لذا این شیوه گزارشگری می‌تواند در سطوح شرکت‌ها متفاوت باشد. از این‌رو این پژوهش قصد دارد تا بخشی از عواملی که می‌تواند بر کیفیت این نوع گزارشگری مؤثر باشند را مورد بررسی قرار دهد. در این پژوهش با استفاده از رویکرد ترکیبی کیفی - کمی و با استفاده از نظریه فراترکیب ویژگی‌های شرکتی که بر کیفیت گزارشگری یکپارچه تأثیرگذارند را شناسایی شده و بر اساس نظر خبرگان به روش دلفی مورد بررسی و

تحلیل قرار گرفت. با توجه به نظر خبرگان در ۲ مرحله از پرسشنامه دلفی تنها ۴ شاخص از بین ۱۷ شاخص به عنوان تأثیرگذارترین شاخص‌ها شناسایی شد. در مرحله بعد برای بررسی میزان تأثیرگذاری این شاخص‌ها بر متغیر وابسته پژوهش (کیفیت گزارشگری یکپارچه) از رگرسیون چند متغیره بهره گرفته شد. فرضیه اول پژوهش به این موضوع می‌پردازد که آیا مالکیت نهادی می‌تواند عامل مؤثری بر میزان افشای اطلاعات گزارشگری یکپارچه باشد یا خیر؟ یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که میان مالکیت نهادی و کیفیت گزارشگری یکپارچه رابطه منفی و معناداری وجود دارد. نتایج این فرضیه نشان می‌دهد که نوع مالکیت نهادی در ایران به صورت گذرا می‌باشد و مالکان به دلیل افق سرمایه‌گذاری کوتاه‌مدت و گردش پرتفوی بالا انگیزه‌ای برای بهبود در کیفیت گزارشگری یکپارچه ندارند و در خصوص اعمال دستورالعمل‌های افشای گزارشگری یکپارچه به مدیریت تقاضایی نمی‌کنند. همچنین در پژوهش نمازی و کرمانی (۱۳۸۷) این‌طور استدلال شده است که بهتر است مالکیت در دست مالکان نهادی نباشد چراکه در اکثر مواقع هدف سرمایه‌گذاران نهادی کسب منفعت نیست. و این‌گونه نهادها بیشتر به واسطه‌ی حمایت‌های خاص نهادهای سیاسی و به منظور دستیابی به اهداف خاص موردنظر این نهادها اقدام به سرمایه‌گذاری در ساختار مالکیت شرکت‌ها می‌نمایند. فاسیو^۱ [۲۲] بیان می‌کند که شرکت‌های دارای مالکیت نهادی سیاسی باهدف گمراه‌سازی عمدی وجود روابط سیاسی بین شرکت‌ها و نهادهای سیاسی را از سرمایه‌گذاران پنهان سازند که این عمل منجر به افزایش عدم تقارن اطلاعاتی و قربانی شدن سهامداران اقلیت می‌گردد. نتیجه‌ی این فرضیه با پژوهش منکوچی (۲۰۱۷) مطابقت دارد.

فرضیه دوم پژوهش به این موضوع می‌پردازد که آیا فرصت رشد می‌تواند عامل مؤثری بر میزان افشای اطلاعات گزارشگری یکپارچه باشد یا خیر؟ یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که میان فرصت رشد و کیفیت گزارشگری یکپارچه رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. نتایج این فرضیه نشان می‌دهد که شرکت‌های با فرصت رشد بالا به احتمال زیاد در آینده نزدیک به منابع بیشتری به جهت پیشبرد اهداف خود نیاز دارند. این شرکت‌ها تمایل دارند از طریق ارائه اطلاعات شفاف و جامع تلاش بیشتری در جذب بیشتر منابع موردنیاز خود داشته باشند. چراکه مدیریت و حفاظت از حقوق سهامداران اقلیت احتمالاً منجر به کاهش هزینه سرمایه می‌گردد و در نتیجه سرمایه‌گذاران بالقوه رغبت بیشتری به سرمایه‌گذاری در این نوع شرکت‌ها خواهند داشت. نتایج این فرضیه با پژوهش پیتنداگ و همکاران (۲۰۱۷) مطابقت دارد.

در فرضیه سوم به بررسی رابطه بین حاکمیت شرکتی و کیفیت گزارشگری یکپارچه پرداخته شد که نتایج پژوهش نشان‌دهنده‌ی عدم وجود رابطه معنادار و رد فرضیه سوم می‌باشد. در توجیه رد این فرضیه می‌توان به این موضوع اشاره نمود که الزامات حاکمیت شرکتی توجه کافی به افشای اطلاعات در چارچوب کنسول بین‌المللی گزارشگری یکپارچه ندارد. به همین دلیل بسیاری از تهیه‌کنندگان صورت‌های مالی تمرکز اصلی خود را محدود به افشای الزامی از سوی مقررات گذار قرارداد است. نکته قابل توجه این است که صورت‌های مالی شرکت‌های بورسی از لحاظ محتوایی شباهت بسیاری به هم دارند که دلیل این

^۱ Fasiou

امر را می‌توان بی‌توجهی به افشای اختیاری دانست. نتایج این فرضیه مطابق با پژوهش منکوچی (۲۰۱۷) و مغایر با پژوهش پیتنداک و همکاران (۲۰۱۷) می‌باشد. دلیل مغایرت را می‌توان به الزامی کردن شرکت‌های بورسی آفریقای جنوبی به رعایت چارچوب گزارشگری یکپارچه دانست. که پژوهش پیتنداک و همکاران (۲۰۱۷) در این محیط صورت گرفته است.

در فرضیه چهارم به بررسی رابطه بین اندازه شرکت و کیفیت گزارشگری یکپارچه پرداخته شد که نتایج پژوهش نشان‌دهنده وجود رابطه مثبت و معنادار و تایید فرضیه چهارم می‌باشد. نتایج این فرضیه بیان می‌کند که شرکت‌های بزرگ‌تر نیاز به افشای اطلاعات بیشتر دارند، زیرا آن‌ها توجه بیشتری را از عموم مردم دریافت می‌کنند، فعالیت‌های بیشتری را انجام می‌دهند و تأثیر بیشتری بر جامعه می‌گذارند و به همین دلیل باید مسئولیت اجتماعی بیشتری را به نمایش بگذارند و به دلیل توجه بیشتر عموم، تصویری که شرکت‌ها از خود بجای می‌گذارند با افزایش کیفیت گزارشگری یکپارچه بهبود می‌بخشند. شرکت‌های بزرگ‌تر نیز فشار بیشتری را از گروه‌های ذینفع مختلف برای افشای فعالیت‌های اجتماعی خود تجربه می‌کنند. بنابراین اطلاعات اختیاری بیشتری نسبت دیگر شرکت‌ها ارائه می‌دهند. نتایج این فرضیه با پژوهش‌های ایردل (۲۰۱۹)، پیتنداک و همکاران (۲۰۱۷) مطابقت دارند.

پیشنهاد‌های برخاسته از یافته‌های پژوهش

با توجه به تدوین چارچوب مربوط به کلیات مبانی نظری گزارشگری یکپارچه و بدیع و تازه بودن این مفهوم، به دانشگاهیان حوزه حسابداری و مالی پیشنهاد می‌شود تا در حوزه آموزش و دانش مرتبط با گزارشگری یکپارچه توجه جدی به آموزش این مباحث در دانشگاه‌ها داشته باشند و به تحلیل مبانی نظری این نوع گزارشگری بپردازند. همچنین با توجه به اینکه اصول بنیادین در بررسی کلیات مبانی نظری بررسی نشده‌اند، به همه پژوهشگران پیشنهاد می‌شود تا پژوهش‌هایی باهدف یافتن اصول بنیادین برای گزارش‌های مالی و غیرمالی (در قالب گزارشگری یکپارچه) انجام دهند. ضمناً به سازمان بورس اوراق بهادار تهران و سازمان حسابرسی که ارائه‌کننده رهنمودها، تدوین‌کننده مقررات گزارشگری مالی و غیرمالی می‌باشند، پیشنهاد می‌شود تا به بررسی جامع این نوع گزارشگری و تدوین استاندارد با رویکرد یکپارچه اقدام کنند.

توسعه گزارشگری یکپارچه برای ترقی و تحکیم عملیات گزارشگری موجود به واسطه همکاری، همفکری و آزمایش طراحی شده است. کمیته‌ی بین‌المللی گزارشگری مالی یکپارچه برنامه دارد تا به سمت چارچوب گزارشگری که اطلاعات موردنیاز برای ارزیابی ارزش شرکت در قرن ۲۱ را تأمین کند حرکت کند. لذا در ادامه‌ی مسیر گزارشگری مالی یکپارچه، یک دوره‌ی گذار وجود خواهد داشت، که در آن برخی از حوزه‌ها الزامات گزارشگری یکپارچه را قبل از سایرین تدوین می‌کنند. یک مثال برای این مورد آفریقای جنوبی است، جایی که بورس سهام جوهانس بورگ فهرستی از الزامات را جهت آماده‌سازی شرکت‌ها فراهم کرده است یا اینکه در طی اعلامیه‌ای دلیل اینکه آن‌ها قادر به آماده‌سازی آن نیستند را بیان کنند. در سایر حوزه‌ها، گزارشگری یکپارچه را در الزامات گزارشگری موجود تجربه می‌کند. در حال حاضر نیز تعدادی از شرکت‌ها گزارش‌های یکپارچه را در این زمینه منتشر می‌کنند.

مطابق با چارچوب بین‌المللی گزارش یکپارچه، برای اجرای گزارشگری یکپارچه اثربخش، وجود تفکر یکپارچه در سراسر سازمان ضروری است؛ هر چند گزارشگری یکپارچه و اجرای تفکر یکپارچه مانند سفری است که طی آن باید گام‌های زیادی برداشته شود. در حال حاضر، تعداد اندکی از سازمان‌های دنیا از چارچوب بین‌المللی گزارشگری یکپارچه برای مدیریت سرمایه‌های خود استفاده می‌کنند، اما این تعداد رو به افزایش بوده است و روزبه‌روز تعداد بیشتری از سازمان‌ها از تأثیر شش نوع مختلف سرمایه در فرایند ارزش‌آفرینی آگاه می‌شوند. هرچه این آگاهی بیشتر شود، تأکید بیشتری بر شش نوع کلی سرمایه وجود خواهد داشت. سازمان‌ها از ابزار خاصی برای اندازه‌گیری و مدیریت تأثیر سرمایه‌ها بر یکدیگر و بر کسب‌وکار استفاده نمی‌کنند. این موضوع، پیچیدگی انجام کسب‌وکار، به‌ویژه در بازارهای جهانی را نشان می‌دهد. اما سازمان‌ها در جست‌وجوی ابزار و نرم‌افزارهایی برای تقویت کسب‌وکار خود در مسیر اجرای تفکر یکپارچه خواهند بود و گزارشگری الکترونیکی ممکن است در این مسیر راهگشای سازمان‌ها باشد.

پیشنهاداتی آتی

- ۱- بررسی تجربی تأثیر ساختار مالکیت بر میزان افشای اطلاعات گزارشگری یکپارچه در شرکت‌های پذیرفته‌شده بورس اوراق بهادار تهران؛ رویکرد مدل‌سازی معادلات ساختاری شفافیت، پاسخگویی در بخش عمومی و چارچوب گزارشگری یکپارچه
- ۲- ارتباط ارزش اطلاعات حسابداری در رویکرد گزارشگری یکپارچه
- ۳- حاکمیت شرکتی گزارشگری مالی یکپارچه مالی و کنترل داخلی
- ۴- یکپارچه‌سازی سیستم گزارشگری مالی وضعیت آن در ایران
- ۵- چارچوبی برای کلیات مبانی نظری گزارشگری یکپارچه در ایران

فهرست منابع

۱. افلاطونی، عباس. (۱۳۹۶). تجزیه و تحلیل آماری با EViews در تحقیقات حسابداری و مدیریت مالی: قابل استفاده برای دانشجویان دوره های کارشناسی ارشد و دکتری، انتشارات ترمه.
۲. اکبری، احمد، پورزمانی، زهرا (۱۳۹۹) "تاثیر ساختار شرکت ها بر رابطه بین حسابرسی زیست محیطی و کیفیت گزارشگری مالی" **تحقیقات حسابداری و حسابرسی**، انجمن حسابداری و حسابرسی، شماره ۴۶، صص ۲۱-۴۲.
۳. بنی مهد، بهمن، عربی، مهدی، حسن پور، شیوا. (۱۳۹۵). کتاب **پژوهش های تجربی و روش شناسی در حسابداری**، انتشارات ترمه.
۴. حافظ نیا، محمدرضا. (۱۳۸۹). مقدمه ای بر روش تحقیق در علوم انسانی. **انتشارات سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه ها (سمت)**، چاپ هفدهم.
۵. رضایی، فرزین؛ ترابیان، محسن و مختاری، فرشته. (۱۳۹۸). "ارتباط ارزش اطلاعات حسابداری در رویکرد گزارشگری یکپارچه"، **نشریه علمی تخصصی شباک**، ۵ (۳)، ۸۰-۶۷.
۶. ستایش، محمدحسین و مهتری، زینب. (۱۳۹۷). "چارچوبی برای کلیات مبانی نظری گزارشگری یکپارچه در ایران"، **فصلنامه پژوهش های حسابداری مالی**، ۱۰ (۲)، ۸۵-۱۰۶.
۷. غلامرضایی، محسن، مافی، منصور (۱۳۹۴) "فرآیند ارزیابی کنترل های داخلی حاکم بر گزارشگری مالی در رویکردی یکپارچه با حسابرسی مالی" **فصلنامه مطالعات حسابداری و حسابرسی**، انجمن حسابداری ایران، دوره ۴، شماره ۱۳، صص ۸۸-۱۰۰.
۸. فخاری، حسین و بابادی، کامران. (۱۳۹۵). "گزارشگری یکپارچه، گزارشگری آینده؛ مطالعه موردی گروه دارویی"، **چهاردهمین همایش ملی حسابداری ایران**، ارومیه، دانشگاه ارومیه.
۹. کشاورزیان، ندا، شیخ، محمد جواد (۱۳۹۸) "پیامدهای ریسک مرتبط به استانداردهای گزارشگری مالی بین المللی در بانک های ایرانی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار". **تحقیقات حسابداری و حسابرسی**، انجمن حسابداری ایران، شماره ۴۳، صص ۱۵۱-۱۷۰.
10. Adamz, K. (2013), "The association between firm-specific characteristics and disclosure: the case of Saudi Arabia", **Managerial Auditing Journal**, 21 (5), 476-496.
11. Anderson, A., Herring, P. & Pawlicki, A. (2012). "EBR: The Next Step", **Journal of Accountancy**, June. <http://www.journalofaccountancy.com/Issues/2005/Jun/EbrTheNextStep.htm>.
12. Akiteo, J., Manes-Rossi, F., Orelli Rebecca, L. (2014). "Integrated reporting and integrated thinking in Italian public sector organisations", **Meditari Account. Res.** 25 (4), 553-573.
13. Ateli, C., J. (1980). "Integrated Reporting: Insights, gaps and an agenda for future research", **Account. Audit. Account. J.** 27 (7), 1042-1067.

14. Ayridel, J., W. (2019). "Integrated reporting in South Africa in 2012: perspectives from South African institutional investors", **Meditari Account. Res.** 23 (2), 197–221.
15. Bernan, A. Aasgk .m ., and Kahl, A. (2009). "Corporate financial disclosure in Canada", **Research Monograph, No. 1**, Canadian Certified General Accountants Association, Vancouver.
16. Brwan , RK. and Deiliard, A. (2014). "The relationships between the comprehensiveness of corporate annual reports and firm characteristics in Spain", **Accounting and Business Research**, 25 (97), 41-53.
17. Btindag , J., Bernardi, C. and Guthrie, J., Torre, M. (2017). "Barriers to implementing the International Integrated Reporting Framework: a contemporary academic perspective", **Meditari Account. Res.** 25
18. Dinger and Einch. (2010). "Excellence in Integrated Reporting Awards 2017: a Survey of Integrated Reports from South Africa's Top 100 JSE-Listed Companies and Top 10 State-Owned Companies", **Johannesburg, EY, South Africa.**
19. Di toldeto , G.,. and Bogato, C. (2013). "Factors influencing voluntary annual report disclosures by US, UK and continental European multinational corporations", **Journal of International Business Studies**, 26 (3), 555-572.
20. Deloitte, February. (2016). "Integrated Reporting Navigating your way to a truly Integrated Report.
21. Eccles, R.G., Krzus, M. (2014). "One Report: Integrated Reporting for a Sustainable Strategy", **Wiley, New Jersey, USA.** http://www.sustainabilitysa.org/PressReleases/PressReleases2010/A_nintegratedreportisanewrequirement.asp
22. Eridil, J.C., Berg, N. (2019). "Determinants of traditional sustainability reporting versus integrated reporting. an institutionalist approach. Bus", **Strateg. Environ.** 21 (5), 299–316.
23. Eshmit, F. (1970). " A cost benefit study of voluntary disclosure: some empirical evidence from French listed companies", **Eur. Account. Rev.** 9 (2), 245–263.
24. Eteli, D. (1980). "Improving stakeholder value through sustainability and integrated reporting", **CPA J.** 84 (3), 57–61.
25. Fasiou C.J. (2006). "Can less environmental disclosure have a legitimising effect? Evidence from Africa", **Acc. Organ. Soc.** 31 (8), 763–781.
26. Finicial Reporting Console. (2011). "The determinants of audit fees: some empirical models", **Journal of Business Finance & Accounting**, 21:1071-1095. 61–480.
27. lavoshi, V. (1975). "The Association between Integrated Reporting and Company Financial Performance: A Graphical Time-Series Approach (Masters of Business Administration Project)", **Gordon Institute of Business Science, University of Pretoria, South Africa.**

28. Horgish, R., Kühnen, M. (2016). "Determinants of sustainability reporting: a review of results, trends, theory, and opportunities in an expanding field of research." **J. Cleaner Prod.** 59 (Suppl C), 5–21.
29. King, S.H. (2009). "Incremental information content of required disclosures contained in management discussion and analysis", **The Accounting Review**, 72 (2), 285-301.
30. Makonchi, R., M. (2017). "Determinants of sustainability reporting: a review of results, trends, theory, and opportunities in an expanding field of research." **J. Cleaner Prod.** 59 (Suppl C), 5–21.
31. Maroun, Warren. (2019). "Does external assurance contribute to higher quality integrated reports?", **J. Public. Policy** 110, (2), 173–190.
32. Mily, D., and Gry, Y.G. (2013). "Corporate social responsibility disclosure and the cost of equity capital: the roles of stakeholder orientation and financial transparency", **J. Account. Public Policy**, 33 (4), 328–355.
33. Nalin, E. (2010). "The determinants of forward-looking information in management commentary: evidence from Italian listed companies", **International Business Research**, 6 (5), 30-44.
34. Wender, K. (2016). "Narrative disclosure and earnings performance: evidence from R&D", **Accounting Review**, 89 (2), 725-757.
35. Wilimaz, O., Ecer, A. and Adamaz H. (2013). "Disclosure of forward looking information: evidence from listed companies on Istanbul Stock Exchange (ISE)", **Investment Management & Financial Innovation**, 3 (2), 197-216.
36. Wovrdachiz, Y., Jiang, P. and Tan, W. (2016). "A transparency disclosure index measuring disclosures: Chinese listed companies", **Journal of Accounting and Public Policy**, 29 (3), 259-280.

Improving the Quality of Integrated Reporting Based on Identifying the Effective Factors of Companies Through a Meta-Combination Approach and Quantitative Analysis

Hassan Abolfathi (PhD)

Department of accounting, Kish International Branch, Islamic Azad University, Kish Island, Iran

Norouz Noorollahzadeh(PhD)

Assistant Professor of Accounting, Islamic Azad University, South Tehran, Iran

Seyedeh Mahboubeh Jafari (PhD)¹ ©

Assistant Professor of Accounting, Islamic Azad University, South Tehran, Iran

(Received: 6 June 2020; Accepted: October 31, 2020)

Global crises have contributed to the importance and dominance of reporting, particularly integrated reporting in such dimensions of general management as performance, sustainability, and environmental and social reporting. Therefore, the identification of corporate specifications contributing to the improvement of the integrated reporting quality deserves particular attention. The present study employs both qualitative and quantitative approaches to scrutinize the corporate characteristics influencing the integrated reporting quality. From the qualitative perspective, the meta-analysis method serves to recognize factors, among which the influencing ones are identified using two-phase Delphi questionnaire based on experts' opinions. From the quantitative approach, on the other hand, the data collected from 120 firms listed on the Tehran Stock Exchange during the years 2011-2017 is used to analyze the effect of these factors on the integrated reporting quality. The regression analysis based on panel data is also employed to test the research hypotheses. The results indicate that firm size and growth opportunity are positively correlated with integrated reporting quality. It is also revealed that institutional ownership has a significantly negative association with integrated reporting quality. Corporate governance quality also shows no significant connection with integrated reporting.

Keywords: Integrated Reporting, Corporate Specifications, Meta-analysis Approach.

---

¹ jafari.mahboobeh@gmail.com © (Corresponding Author)